

В. І. БЯЗЗУБАЎ, Л. А. КАВАЛЁНАК

ІНТЭНСІФІКАЦЫЯ ВЫТВОРЧАСЦІ СВІНІНЫ

Для задавальнення патрэб насельніцтва і перапрацоўчай прамысловасці ў мясе свіней удзельная вага свініны ў мясным балансе рэспублікі павінна складаць 40—45 %. У рэспубліцы ўзяты курс на інтэнсіфікацыю вытворчасці свініны шляхам стварэння пераважна буйных прадпрыемстваў прамысловага тыпу. У 1988 г. такія прадпрыемствы далі 64,6 % свініны, а ў Брэсцкай вобласці — 80 %. Між тым сусветны вопыт гаспадарання ў свінагадоўлі (Францыя, Нідэрланды, ФРГ, ЗША) сведчыць аб найбольш інтэнсіўным яе развіцці ў краінах, у якіх няма буйных ферм. Расход корму на фермах гэтых краін складае 3,4—3,5 кг на 1 кг прыросту, а на комплексах нашай рэспублікі — у сярэднім 5,5 ц к. адз., на лепшых з іх — 4,4—4,7 ц к. адз.

Калі меркаваць аб эфектыўнасці работы комплексаў рознай магутнасці толькі па эканамічных паказчыках, то найбольш інтэнсіўная свінагадоўля адзначаецца на самых буйных прадпрыемствах рэспублікі магутнасцю 108 тыс. галоў. Аднак гэтыя прадпрыемствы атрымліваюць поўнарацыённыя дзяржаўныя камбікармы з камбіормавых заводаў, размешчаных побач, маюць уласныя племянныя фермы, поўны набор будынкаў для ўтримання жывёлы. Комплексы магутнасцю 12—24—27

тыс. галоў, як правіла, не маюць гэтых пераваг. Яны не могуць забяспечыць сябе кармамі ўласнай вытворчасці з-за невялікіх памераў земле-карыстання, таму купляюць ад 50 да 80% няпоўнарашыёных камбікармоў прымесловага прыгатавання. З-за дэфіцыту бялковай сыравіны гэтыя камбікармы патрабуюць абагачэння, якое не прадугледжваецца праектнымі рашэннямі. Ды і на буйных прадпрыемствах з павелічэннем тэрміну эксплуатацыі эканамічныя паказчыкі пагаршаюцца. Гэта відаць на прыкладзе саўгаса-камбіната імя 60-годдзя БССР.

Пасля выхаду комплекса на праектную магутнасць у 1979 г., каб вырабіць 13 417 т свініны, было атрымана 124 481 парасё. Выхадное пагалоўе складаў 78 605 галоў. У 1988 г. выхадное пагалоўе павялічылася на 4,4%, колькасць атрыманага прыплоду ўзрасла на 3%, а вытворчасць прадукцыі скарацілася на 3,1%. Адбылося гэта за кошт зніжэння прадукцыйнасці жывёлін: сярэднясугачная прыросты паменшыліся на 7%. Затраты корму на 1 ц прадукцыі ўзраслі на 22,6, працы — на 29,9, сабекошт — на 36,8%.

Прадукцыйнасць пагалоўя на комплексах магутнасцю 24 і 54 тыс. галоў была прыкладна адноўкавай: 127,9 і 128,7 кг на адну галаву, расход корму на 1 ц прыросту — адпаведна 5,4 і 5,2 ц к. адз. А некаторыя комплексы магутнасцю 24 тыс. галоў (калгасы «Шлях да камунізму» Гродзенскай, «Расія» Брэсцкай, саўгас-камбінат «Усход» Магілёўскай абласцей) па інтэнсіўнасці вытворчасці не ўступаюць комплексам магутнасцю 108 тыс. галоў. І тыя, і другія вырабляюць звыш 150 кг свініны на адну галаву. Комплексы магутнасцю 27 тыс. галоў працуюць горш, чым 24-тысячнікі: інтэнсіўнасць вытворчасці на іх ніжэйшая на 6,4%, расход корму большы на 1,9, працы — на 41,7%.

У сувязі з эксплуатацыяй буйных прадпрыемстваў паўстаў рад новых праблем: захаванне ўзнаўленчай функцыі матачнага пагалоўя, ветэрынарнага дабрабыту, якасці свініны, стварэнне неабходных умоў для персаналу, ахова навакольнага асяроддзя.

Нягледзячы на раннєе адыманне парасят (ва ўзросце 26 дзён), ні на адным з комплексаў не дасягнуты праектны ўзровень інтэнсіўнасці выкарыстання матак — 2,25 апаросу ў год. За рад гадоў гэты ўзровень не перавышаў 2,1. У краінах з развітой свінагадоўляй тэндэнцыя да ранніга адымання парасят у 80-х гадах замарудзілася, бо чаканага павелічэння апаросаў і пагалоўя парасят не атрымалі, а патрэба ў высокакаштоўных кармах узрасла. У буйных комплексах сысуны за падсосны перыяд з'ядаюць толькі 1/3 камбікорму ад тэхналагічных нарматываў (800 г за перыяд падсосу). Гэта адбіваецца на развіцці стрававальнага апарату і ў далейшым на хуткасці росту парасят. У большасці краін Захаду лепшымі тэрмінамі адымання лічацца 5—7 тыдняў. Прычым адзначаецца, што для далейшага гадавання жывая маса парасят павінна быць не ніжэй за 7 кг. Дробныя парасяты з жывой масай 4—6,4 кг павінны праходзіць 3—4-тыднёвую фазу стабілізацыі ў прафілакторыі або пад свінаматкамі-карміцелькамі [3]. Эфектыўнасць падаўжэння падсоснага перыяду да 35—45 дзён замест 26 пацвярдждае вопыт работы і малдаўскіх свінаводаў. Патэнцыял росту маладняку павысіўся там прыкладна на 25—30%, тэрмін гадавання свінін скараціўся на 1 мес. Пры гэтым захаванасць прыплоду павысілася на 10%. Падаўжэнне тэрміну адымання на дзве-цца дзён прывяло да скарацэння халастога перыяду на шэсць дзён і памяншэння перагулаў свінаматак на 4,5—8% (П. Ф. Андрусішын, 1986).

Праблема павелічэння выхаду таварнага маладняку павінна вырашыцца не за кошт пастаяннага павелічэння ўводу маладых свінак, як гэта адбываецца цяпер на комплексах, а за кошт рацыянальнай падрыхтоўкі рамонтнага маладняку і выкарыстання асноўнага матачнага статка.

Асноўным фактарам, які лімітуе атрыманне апаросаў, з'яўляецца халасты перыяд. Скарачэнне яго садзейнічае павелічэнню колькасці

апаросаў на адну свінаматку, зніженню затрат на ўтрыманне жывёлы і патрэб у месцах.

З мэтай плённага асемянення ў першую ахвоту неабходна забяспечыць збалансаване паўноцэннае або нават павышанае кармленне ў час лактацыі і ў першыя дні адымання, своечасовую стымуляцыю і выяўленне свінаматак у ахвоце, актыўны мацыйён, а таксама выкарыстанне якаснага семя кныроў.

Важным з'яўлецца выяўленне цяжарнасці на ранніх стадыях (у першыя 20—30 дзён). У спецыяльным доследзе намі разам з аспіранткай Ж. Я. Анісько выпрабоўваўся ультрагукавы прыбор вытворчасці ГДР — TUR ТД-20 S. Выяўлена магчымасць вызначэння ім пароснасці ў 28 дзён. Пароснасць праз 20 дзён адзначаецца толькі ў шматплодных свінаматак, што сведчыць аб магчымасці выкарыстання гэтага апарата нават з мэтай селекцыі матак на шматплоднасць. Магчыма таксама выбракоўка малаплодных свінак і тых асноўных свінаматак, якія не аплодніяцца на працягу двух палавых цыклаў, на ранніх стадыях цяжарнасці.

Для павышэння працэнта асемянення і шматплоднасці свінак у вытворчых умовах мэтазгодна прымяняць апрацоўку свінак СЖК і эстрафанам або СЖК і харыяганінам у спалученні з уздзейннем кныра. У спецыяльным доследзе пры апрацоўцы доследнымі прэпаратамі ў 6—6,5-месячным узросце асеменена 80% контрольных свінак, у групе з СЖК і эстрафанам — 88,2 і ў групе з СЖК і харыяганінам — 100%. Пры апрацоўцы ў 7,5—8-месячным узросце асеменена адпаведна 87,5, 100 і 100%. Аплоднільнасць жывёлін усіх груп статыстычна верагодна не адрознівалася і была не ніжэй за контрольную. Шматплоднасць свінаматак груп з СЖК і эстрафанам вышэйшая за контрольных у залежнасці ад тэрмінаў апрацоўкі на 1,3—2,2 парасяці. У адным з доследаў, праведзеных на комплексе з прадукцыёнасцю 108 тыс. парасят у год, адзначана, што сярэдняя працягласць гадавання да асемянення жывёлін з сінхранізаванай сусінхронам і СЖК ахвотай склада 8,9 дня. Гэта ў 2,3 раза менш (на 11,6 дня), чым без сінхранізацыі ахвоты.

Немалаважны этап ва ўзнаўленні — гэта правядзенне ўшчыльненых апаросаў. Атрыманне апаросаў у плануемы час, ушчыльненне іх у межах вытворчай групы ўяўляюць праблему, якая таксама можа быць вырашана з дапамогай сінтэтычных і гарманальных рэчываў. Вызначана, што апарос стымулююць простагландзін $F_{2\alpha}$ і яго соль (трыс-оксіметыламінаметан) у дозах 10 і 15 мг, а таксама эстрафан у дозе 1 мл на адну галаву. Апаросы ў жывёлін пачынаюцца праз 21—22 гадз і заканчваюцца праз 47—48 гадз пасля апрацоўкі прэпаратам. Каля 90% матак паросіца ў дзённы час.

На дзеючых комплексах абсталіванне, якое выкарыстоўваецца для раздачи корму па трубах, не забяспечвае зоатэкнічна неабходнай вільготнасці — 68—73%, а падае корм вільготнасцю 78—82%. У той жа час павелічэнне вільготнасці корму вышэй за 75% паніжае актыўнасць стрававальных ферментаў, выкарыстанне азоту і мінеральных рэчываў, павялічвае колькасць мёртванароджаных, пагаршае фізічныя ўласцівасці і хімічны састаў паветранага асяроддзя [5].

Укараненне прамысловых тэхналогій вытворчасці свініны, а таксама селекцыя парод, тыпаў і гібрыдаў свіней у мясным напрамку побач са станоўчымі маюць і негатыўныя вынікі. Яны сталі прычынай пагаршэння якасці мяса. Сустракальнасць парокаў PSE і ДФД узрасла на комплексах да 30—40%. Пры гэтым важнае значэнне набывае не толькі тэхналогія передзабойнага гадавання, але і тэхніка транспарціроўкі і тэхналогія передзабойнай вытрымкі жывёлін.

Адной з навірашаных да гэтага часу праблем з'яўлецца гноевыдаленне. На сучасных свінакомплексах у асноўным прымяняюцца гідразмыўная і самацёчная сістэмы гноевыдалення перыядычнага дзеяння. Колькасць экскрэментаў на комплексах з завершаным цыклам вытвор-

часці свініны складае 4,5 кг·гал/сут пры вільготнасці 88,1 %. Колькасць вадкага свінога гною (сцёкавых вод), які ўтвараеца на гэтых прадпрыемствах, значна перавышае выхад экскрэментаў ад жывёлін і залежыць ад расходу вады на тэхналагічныя мэты (мыщё абсталявання, вытворчых памяшканняў, сістэм гноевыдалення) і тэхнічнага стану аўтапайлак. Ва ўмовах нашых комплексаў пры дабаўленні да экскрэментаў свінай вады вільготнасць вадкага гною дасягае 90—98% і больш.

Пры гідразмыўнай сістэме гноевыдалення з вытворчых памяшканняў сутачнае назапашванне гноевых мас складае 40 л на адну жывёлін, пры механічным — 6 л. Адсутнасць рацыянальнай комплекснай тэхналогіі перапрацоўкі вадкага гною прыводзіць да таго, што 80% яго не выкарыстоўваеца, а паступае ў адкрытыя вадаёмы і забруджвае асяроддзе. Выкарыстанне ж такога гною ў якасці ўгнаення магчыма толькі ў пэўнай разліковай колькасці. У адваротным выпадку магчыма забалочванне глебы, забруджванне атмасфэры, паверхневых і грунтавых вод. На буйных комплексах гэта з'яўляецца найбольш слабым месцам, бо на іх выкарыстоўваеца гідразмыўная сістэма выдалення гною.

У сувязі з гэтым пачынаюць распаўсюджвацца сістэмы ўборкі беспадсцілачнага гною без дабаўлення вады. Маса такога гною малазякучая, вільготнасць — 88—92%. Дасягаеца гэта пры выкарыстанні механічных сродкаў выдалення гною або ўтрыманні жывёлы на шчылінай падлозе. Шчылінная падлога можа займаць частку або ўсю плошчу станка. Станкі для падсосных свінаматаў з парасятамі і парасятамі адымання могуць быць з прыўзнятай падлогай. Рашоткі робяць з розных матэрыялаў: чыгуну, алюмінію, стальных профіляў або сетак, жалезабетону, пластмасы і бляхі. Лічыцца, што пры гадаванні на такой падлозе значна памяншаеца магчымасць забруджвання жывёлін. Жывёліны знаходзяцца ў лепшых мікраліматычных умовах, выключаеца ручная ўборка гною, зніжаеца адыход, павышаеца сярэднясугутачны прырост і прадукцыйнасць працы. Некаторыя гаспадаркі рэспублікі пачалі рэканструкцыю памяшканняў з поўнай заменай суцэльнай падлогі на шчылінную. Вынікі іх выкарыстання пакуль яшчэ неадназначныя. Сістэма такога ўтрымання патрабуе далейшага вывучэння.

Улічваючы сказанае вышэй, а таксама вопыт Эстонскай ССР, Чэхаславакіі і іншых краін, якія дабіліся поўнага забеспечэння насельніцтва свінінай за кошт невялікіх ферм, трэба прызнаць, што інтэнсіфікацыя свінагадоўлі ў рэспубліцы можа і павінна ажыццяўляцца за кошт не толькі буйных комплексаў, але і паскоранай мадэрнізацыі вытворчасці на звычайных таварных фермах, будаўніцтва невялікіх комплексаў, разлічаных на выкарыстанне кармоў уласнай вытворчасці. Зыходзячы з існуючых памераў землекарыстання (3100—3700 га ворыва на гаспадарку) і рацыянальнага спалучэння галін жывёлагадоўлі, забяспечыць кармамі ўласнай вытворчасці магчыма ферму на 6 тыс. галоў. Пры гэтым было б мэтазгодным выкарыстоўваць зерне і сакавітыя кармы ўласнай вытворчасці, а БВМД і прэміксы прамысловага вырабу. Такі памер фермы з'яўляецца найбольш прымальнym і для арганізацыі паточнай вытворчасці. Узбуйненне вытворчасці звыш 24 тыс. галоў немэтазгоднае, бо такія прадпрыемствы практычна ўжо не могуць выкарыстаць кармы ўласнай вытворчасці з прычыны вялікага аб'ёму іх перавозак і перапрацоўкі. Спецыялісты ГДР таксама лічаць, што свінагадоўчыя гаспадаркі з пагалоўем больш за 25 тыс. жывёлін непажаданыя.

Такім чынам, для павышэння інтэнсіўнасці гаспадарання ў свінагадоўлі неабходна выкарыстоўваць новыя або ўдасканаленыя тэхналогіі вытворчасці на фермах, якія рэканструяваны і мадэрнізаваны (паточныя або паточна-туравыя, паточна-перарывістыя), стрэсустойлівия пароды і лініі свінай, накіраванае ўзнаўленне (стымуляцыя палавой сталаці, сінхранізацыя палавой ахвоты, стымуляцыя і сінхранізацыя апарасаў).

Акрамя таго, патрэбна распрацаваць новыя высокаэфектыўныя тэх-

налагічныя і тэхнічныя рашэнні для будаўніцтва і мадэрнізацыі невялікіх ферм і комплексаў; новыя тэхнічныя больш дасканалае аbstаліванне для дазіравання і раздачы шматкампанентных сумесяў з пэўнай вільготнасцю; новыя спосабы ўборкі і утылізацыі гною, якія забяспечваюць экалагічна чыстую вытворчасць; такія спосабы перапрацоўкі прадукцыі свінагадоўлі, што задавальняюць фізіялагічныя запатрабаванні чалавека; алгарытмы і праграмы АСК па складанні рацыёнаў, пры гатаванні, дазіраванні і раздачы кармоў, уліку; стандарты на найважнейшыя тэхналагічныя працэсы і меры кантролю за іх практычным забеспячэннем і выкананнем.

Summary

The results are presented of the long-term study of the efficiency of port production in different-capacity complexes. The problems to be solved are discussed and the ways of intensifying the pork production in Byelorussia are shown.

БелНДІЖ

*Паступіў у рэдакцыю
10.09.89*